

Розділ V. ПРОБЛЕМИ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ ТА ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ

DOI: 10.33766/2524-0323.103.165-176

УДК: 343.98

*Коваленко А. В., кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри правосуддя Луганського навчально-наукового інституту
імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ
(м. Івано-Франківськ, Україна)*

e-mail: new4or@gmail.com

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0003-3665-0147>

ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ ОЗНАК КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Статтю присвячено висвітленню особливостей виявлення ознак колабораційної діяльності та типізації джерел відомостей про такі кримінальні правопорушення. Емпіричну базу дослідження склали 100 вироків національних судів та результати стандартизованого інтерв'ювання 9 практиків, котрі мають досвід розслідування колабораційної діяльності.

Автор наголошує, що обсяг та якість первинної інформації про подію кримінального правопорушення, дані, що будуть внесені до ЄРДР, та порядок дій уповноважених осіб на початку досудового розслідування різняться залежно від джерела такої інформації. Встановлено, що найчастіше відомості про ознаки колабораційної діяльності отримуються уповноваженими особами із повідомлень заявників або виявляються самостійно.

Визначено особливості отримання інформації від заявників, котрі стали очевидцями проявів колабораційної діяльності на територіях, підконтрольних владі України; стали очевидцями проявів колабораційної діяльності на тимчасово окупованих територіях та за межами території України, а також заявників, які виявили прояви колабораційної діяльності внаслідок моніторингу ЗМІ, соціальних мереж, інших ресурсів мережі Інтернет. Розглянуто можливість внесення до ЄРДР відомостей про колабораційну діяльність, повідомлених заявником «з чужих слів».

Встановлено, що самостійне виявлення правоохоронцями ознак діянь, передбачених ст. 111-1 КК України, найчастіше відбувається в результаті моніторингу соціальних мереж та інших інтернет-ресурсів, повідомлень ЗМІ та під час розслідування інших кримінальних правопорушень. Запропоновано орієнтовний порядок дій уповноважених осіб для отримання й легалізування матеріалів журналістських розслідувань та блогів як вихідних джерел відомостей про прояви колабораційної діяльності.

Наголошено, що перспективним є подальше опрацювання емпіричних джерел для типізації слідчих ситуацій початкового етапу розслідування колабораційної діяльності.

Ключові слова: досудове розслідування, початковий етап, доказування, колабораційна діяльність, ЄРДР, джерела відомостей про кримінальне правопорушення.

Постановка проблеми. В умовах нового витка збройної агресії російської федерації та тимчасової окупації окремих територій України деякі громадяни нашої держави вдалися до аморальної антиукраїнської поведінки, що виявилась у виправданні збройної агресії проти України, різних формах підтримки та взаємодії з окупаційними адміністраціями, ворожими військами та іншими незаконними воєнізованими утвореннями. У відповідь на це Верховна Рада України підсумувала багаторічні суперечки щодо доцільності криміналізації колабораціонізму, визнала описані вище та деякі інші діяння кримінальними правопорушеннями проти основ національної безпеки і внесла до Кримінального кодексу України нову статтю 111-1 «Колабораційна діяльність».

Сьогодні розкриття та розслідування проявів колабораціонізму є одним із пріоритетних завдань вітчизняних правоохоронців. Утім, недосконалість формулювання кримінально-правової норми, значна кількість форм вчинення таких діянь, відсутність сталої практики їх розслідування значно ускладнюють роботу слідчих та дізнавачів. Крім того, різноманітними є можливі джерела отримання вихідної інформації про діяння колаборантів. Кожному з таких джерел притаманні різний обсяг та якість відомостей подію кримінального правопорушення, а відтак і своєрідний порядок дій уповноважених осіб на початковому етапі досудового розслідування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти досудового розслідування колабораційної діяльності були предметом наукових пошуків В. С. Бондаря [1], І. В. Гловюк [2], Б. І. Кіщака [3], О. В. Кузьменко [4], Г. В. Мудрецької, Р. С. Резніченко, Г. К. Тетерятник [5] та низки інших вітчизняних науковців. Водночас особливості виявлення ознак таких кримінальних правопорушень та типові джерела вихідних даних про колабораційну діяльність не були достатньо висвітлені у спеціальній літературі, що підтверджує актуальність теми дослідження.

Формулювання цілей. Метою статті є висвітлення особливостей виявлення ознак колабораційної діяльності та типізація джерел відомостей про такі кримінальні правопорушення на основі аналізу судово-слідчої практики.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ч. 1 ст. 214 КПК України, досудове розслідування розпочинається із внесення слідчим, дізнавачем, прокурором відомостей про ознаки виявленого кримінального правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР). Подібні відомості мають обов'язково бути отримані із належних джерел: заяви потерпілого, повідомлення заявника або самостійно виявлені уповноваженими особами. Обсяг та якість первинної інформації про подію кримінального правопорушення, дані, що будуть внесені до ЄРДР, та порядок дій уповноважених осіб на початку досудового розслідування різняться залежно від джерела такої інформації. В абсолютній більшості випадків від діянь, передбачених ст. 111-1 КК України, страждають тільки суспільні та державні інтереси, і потерпілі від таких кримінальних правопорушень відсутні. Тому вихідні відомості про ознаки колабораційної діяльності, як правило, отримуються уповноваженими особами із повідомлень заявників або виявляються самостійно. Утім, унаслідок учинення

деяких форм колабораційної діяльності можливе заподіяння фізичної, майнової чи моральної шкоди фізичним особам, майнової шкоди юридичним особам, а відтак, теоретично, можливе отримання заяви про вчинення колабораційної діяльності від потерпілого.

У межах пропонованого дослідження нами було вивчено 100 обвинувальних вироків національних судів за фактами учинення діянь, передбачених ст. 111-1 КК України. Крім того, за методом стандартизованого інтерв'ю були опитані 2 слідчих СБ України, 4 слідчих та 2 дізнавачі НП України, 1 детектив ДБР, котрі мають практичний досвід досудового розслідування колабораційної діяльності. Респондентам було поставлено такі питання: 1. Якими є типові джерела вихідної інформації про ознаки колабораційної діяльності, що стають підставами для внесення відомостей до ЄРДР та початку досудового розслідування? 2. Чи вносяться відомості до ЄРДР за інформацією від заявників «з чужих слів»? (Наприклад, у ситуаціях коли родич, який перебуває на окупованій території, повідомив заявнику дані про колаборанта).

На основі опрацювання емпіричної бази дослідження встановлено, що найбільш типовими джерелами вихідної інформації про ознаки колабораційної діяльності є такі.

1. Повідомлення від заявників чи потерпілих. Заявником, відповідно до ст. 60 КПК України, є фізична або юридична особа, яка звернулася із заявою або повідомленням про кримінальне правопорушення до органу державної влади, уповноваженого розпочати досудове розслідування, і не є потерпілим. Обсяг та якість вихідної інформації про прояви колабораційної діяльності залежить від обставин, за яких такій особі стали відомо про вчинення *кримінального правопорушення*.

1.1. Повідомлення від осіб, котрі стали очевидцями проявів колабораційної діяльності на територіях, підконтрольних владі України. Найчастіше згадані особи повідомляють про публічні висловлювання колаборантів та випадки ворожого пропаганди в закладах освіти. Заявники такої категорії здатні надати правоохоронцям відомості про час, місце, обставини й обстановку вчинення діяння, дані про особу, котра здійснила публічне висловлювання, зміст такого висловлювання, інших осіб, які були присутні під час вчинення кримінального правопорушення тощо.

Після початку досудового розслідування заявник має бути допитаний як свідок щодо сприйнятих ним обставин колабораційної діяльності. Якщо заявник знає правопорушника особисто, він здатний під час допиту повідомити його анкетні дані; якщо не знає – описати його зовнішність; у подальшому підозрюваний може бути пред'явлений такому заявнику для впізнання.

Так, наприклад, вирок Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області від 06 грудня 2022 року у справі № 686/20892/22 було встановлено, що обвинувачений, перебуваючи в компанії чотирьох своїх колег за місцем роботи, публічно закликав до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окупованій території України та заперечував здійснення збройної агресії проти України. Свідки-очевидці описаного діяння

повідомили про нього уповноважених осіб СБ України, унаслідок чого було розпочате досудове розслідування [6].

1.2. *Повідомлення заявників, котрі стали очевидцями проявів колабораційної діяльності на тимчасово окупованих територіях та за межами території України.* Такі особи, як правило, звертаються до правоохоронців після деокупації території, де було учинено колабораційну діяльність, чи після повернення з тимчасово окупованих регіонів на підконтрольну уряду України територію. Зокрема проінтерв'юовані слідчі та дізнавачі НП України указали, що повідомлення від такої категорії заявників є найбільш розповсюдженими приводами для початку досудового розслідування діянь, передбачених ст. 111-1 КК України. Згадані особи можуть повідомляти про будь-які прояви колабораційної діяльності, очевидцями яких вони стали.

Від заявників описаної категорії можливо отримати інформацію про характер діяння (об'єктивну сторону колабораційної діяльності), орієнтовні час або часові межі вчинення кримінального правопорушення, особу, котра вчинила колабораційну діяльність, функції, режим роботи органу, установи чи організації, у якій працює чи з якою взаємодіє колаборант, відомості про представників окупаційної влади, військовослужбовців чи найманців рф, з якими взаємодіє колаборант тощо. Крім того, згадані особи можуть надавати правоохоронцям офіційні документи органів окупаційної влади, що були виготовлені чи підписані колаборантами (довідки, посвідчення тощо). Після початку досудового розслідування такі заявники мають бути допитані як свідки.

Цікавим є питання щодо можливості внесення до ЄРДР відомостей про ознаки колабораційної діяльності, отриманих заявником «з чужих слів» (наприклад, від знайомих чи родичів, котрі залишаються на тимчасово окупованих територіях). Думки опитаних нами практиків із цього приводу розділилися. Так слідчі НП України під час інтерв'ю указали, що такі повідомлення є одним із найбільш розповсюджених джерел відомостей про ознаки колабораційної діяльності. Повідомлення від заявників, які в телефонному режимі чи засобами інтернет-зв'язку отримали від друзів, знайомих, родичів з окупованих територій відомості про ознаки колабораційної діяльності, вносяться до ЄРДР і перевіряються в межах досудового розслідування. При тому опитані слідчі НП України рекомендували під час допиту таких заявників отримувати від них інформацію про можливі способи підтвердження наданої інформації: фотознімки, відеозаписи, посилення на публікації на інтернет-ресурсах окупаційних адміністрацій тощо.

Водночас опитаний нами детектив ДБР поставив під сумнів доцільність внесення до ЄРДР відомостей про ознаки колабораційної діяльності від заявників, котрі отримали такі відомості «з чужих слів». На його думку, через складність верифікування оригінального джерела інформації подібні відомості доцільно попередньо перевіряти оперативно-розшуковим шляхом. У випадку їх підтвердження кримінальне провадження може бути розпочате на підставі відповідного рапорту оперативного співробітника.

Очевидно, оптимальним способом перевірки подібних відомостей є спілкування правоохоронців з особами, котрі на тимчасово окупованій території безпосередньо сприймали ознаки колабораційної діяльності. Утім, через нестабільний зв'язок у таких місцевостях, побоювання осіб, що там лишилися, за своє життя і здоров'я, в абсолютній більшості випадків подібне спілкування організувати неможливо. З урахуванням цього рекомендуємо уповноваженим особам у кожному конкретному випадку індивідуально оцінювати отриману «з чужих слів» інформацію про ознаки колабораційної діяльності та приймати рішення про внесення таких відомостей до ЄРДР чи про їх додаткову перевірку оперативно-розшуковим шляхом.

1.3. Повідомлення осіб, котрі виявили прояви колабораційної діяльності внаслідок моніторингу ЗМІ, соціальних мереж, інших ресурсів мережі Інтернет. Найчастіше такі особи повідомляють правоохоронцям про виявлені ними в мережі Інтернет дописи, повідомлення, інтерв'ю осіб, які, вірогідно, вчинили колабораційну діяльність. У вказаних випадках повідомлення заявника може містити відомості про сайт або соціальну мережу, де було виявлено повідомлення, URL-адресу відповідного ресурсу, дані користувача, котрий створив відповідний допис (відображуване на сайті ім'я – нікнейм або логін), у найкращому випадку – також скріншоти відповідних повідомлень чи дописів. Після внесення відомостей про ознаки колабораційної діяльності до ЄРДР основним способом перевірки подібних повідомлень є дослідження і фіксування описаних заявником вебсторінок за правилами огляду комп'ютерних даних.

Варто зазначити, що повідомлення про факти колабораційної діяльності можуть надходити також і від журналістів-розслідувачів та блогерів. Особливості використання в доказуванні колабораційної діяльності повідомлень від таких осіб будуть більш детально розглянуті далі за текстом статті.

1.4. Заяви від потерпілих від колабораційної діяльності. У випадках коли внаслідок вчинення колабораційної діяльності особі заподіюється фізична, майнова чи моральна шкода, вона може повідомити про ознаки вчиненого кримінального правопорушення як потерпіла особа. Загальний алгоритм отримання інформації від потерпілих відповідає порядку отримання та перевірки повідомлень від заявників-очевидців.

2. Самостійне виявлення уповноваженими особами ознак колабораційної діяльності. Ознаки діянь, передбачених ст. 111-1 КК України, можуть виявлятися правоохоронцями самостійно за двох основних сценаріїв: 1) у результаті моніторингу соціальних мереж та інших інтернет-ресурсів, повідомлень ЗМІ (зокрема й російських) та 2) під час розслідування інших кримінальних правопорушень.

2.1. Виявлення ознак кримінального правопорушення за результатами моніторингу соціальних мереж, повідомлень ЗМІ (у тому числі російських). Так у випадку самостійного виявлення слідчим, дізнавачем чи прокурором вебсторінок чи інших інтернет-ресурсів, що містять відомості про ознаки колабораційної діяльності, така особа має внести відомості до ЄРДР та розпочати досудове розслідування кримінального правопорушення.

У подібних випадках найпершою слідчою (розшуковою) дією після початку досудового розслідування має стати огляд комп'ютерних даних, що стали підставою для внесення до ЄРДР відомостей про ознаки колабораційної діяльності. Подальший алгоритм дій слідчого (дознавача) залежить від ситуації, що склалася на початковому етапі кримінального провадження.

Опитаний нами детектив ДБР повідомив, що в першій половині 2022 року моніторинг соціальних мереж та інших інтернет-ресурсів на предмет пошуку відомостей про ознаки колабораційної діяльності слідчі (детективи) в більшості випадків здійснювали самостійно. Утім, із часом правозастосовна практика змінилася й завдання моніторингу інтернет-ресурсів було покладено на оперативних співробітників. У випадках виявлення оперативними співробітниками ознак колабораційної діяльності підставою для внесення відомостей до ЄРДР та початку досудового розслідування є відповідний рапорт.

Наприклад, вироком Жовтневого районного суду м. Дніпропетровськ від 10 липня 2023 року у справі № 201/2039/23 встановлено, що підставою для внесення до ЄРДР відомостей про ознаки діяння, передбаченого ч. 3 ст. 111-1 КК України, став рапорт старшого оперуповноваженого департаменту стратегічних розслідувань НП України. Зі змісту дослідженого в судовому засіданні рапорту витікає, що оперативний співробітник оглянув загальнодоступну публікацію в месенджері Telegram, що містила два відео, та виявив ознаки впровадження стандартів освіти держави-агресора в закладі вищої освіти на тимчасово окупованій території [7].

Ознаки колабораційної діяльності можуть також бути виявлені в результаті проведення інших передбачених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» заходів. Так вироком Шевченківського районного суду м. Чернівці від 09 лютого 2023 року у справі № 727/9539/22 [8] було встановлено, що досудові розслідування фактів учинення особами діянь, передбачених ч. 7 ст. 111-1 КК України, були розпочаті на підставі рапортів про виявлення кримінального правопорушення в результаті проведення оперативно-розшукових заходів. Досліджений у судовому провадженні рапорт містив відомості про те, що обвинувачений обійняв посаду в незаконному правоохоронному органі – «прокуратурі Беловодського району Генеральної прокуратури ЛНР» (*прим. авт* – мова оригіналу), що діє на території тимчасово окупованої Біловодської територіальної громади Старобільського району Луганської області.

Окремо варто наголосити, що в умовах активної фази збройної агресії РФ та продовжуваної боротьби українського народу за свободу і державність, прояви колабораційної діяльності стають предметом підвищеного інтересу та бурхливої реакції суспільства. Зокрема, журналісти-розслідувачі та блогери з використанням відкритих джерел виявляють потенційних колаборантів і публікують результати своїх пошуків. Подібні повідомлення можуть бути підставами для внесення до ЄРДР відомостей про колабораційну діяльність та цінними джерелами орієнтуючої інформації про ознаки кримінального правопорушення.

Так, наприклад, незалежний антикорупційний центр NGL.media (об'єднання журналістів «Наші гроші.Львів») 28 вересня 2023 року опублікував матеріали журналістського розслідування, у результаті якого було виявлено 1 579 громадян України, котрі, вірогідно, вчинили колабораційну діяльність на тимчасово окупованих територіях нашої держави [9]. Журналісти проаналізували дані з російського єдиного державного реєстру юридичних осіб та інших відкритих джерел про окупаційні органи влади, органи місцевого самоврядування, підпорядковані їм установи й організації та осіб, що їх очолили. У публікації наведені прізвища, ім'я та по батькові, дати народження потенційних колаборантів; назви та юридичні адреси органів, установ чи організацій, де працюють відповідні особи. Щодо деяких із таких осіб журналісти також мають фотографії, посилання на профілі в соціальних мережах, контактні дані тощо.

Очевидно, що виявлені журналістами відомості можуть бути використані під час досудового розслідування колабораційної діяльності. Водночас, матеріали журналістських розслідувань були сформовані (отримані) поза межами кримінального провадження, неуповноваженими особами та в спосіб, не передбачений кримінальним процесуальним законодавством. Через це акумульовані розслідувачами дані не можуть бути допустимими доказами фактів колабораційної діяльності.

Для легалізації подібних даних уповноважені суб'єкти досудового розслідування мають отримати їх повторно в способи та засобами, що передбачені КПК України. Лише після цього подібні відомості можуть набути статусу доказів та бути використані під час прийняття процесуальних рішень у кримінальному провадженні.

Пропонуємо орієнтовний порядок дій уповноважених осіб для отримання й легалізування матеріалів журналістських розслідувань і блогів щодо проявів колабораційної діяльності:

1) дослідити оригінальну публікацію за результатами журналістського розслідування зі складанням протоколу огляду комп'ютерних даних (або документа, якщо досліджується публікація в друкованому ЗМІ). Результати такого огляду можуть бути використані для обґрунтування подальших процесуальних і тактичних рішень, зокрема виклику авторів, учасників та фігурантів журналістського розслідування для проведення допиту, витребування речей і документів тощо;

2) у випадках, коли журналісти указують на місця локалізації слідів колабораційної діяльності (наприклад, адреси розміщення органу окупаційної влади на деокупованих територіях), – здійснити огляд (обшук) описаного, дослідженого чи згаданого журналістами в матеріалах розслідування місця події;

3) дослідити й зафіксувати розміщені в публічному доступі документи чи інші дані, на які посилаються журналісти в публікації. Одним із ключових методів журналістських розслідувань є OSINT (open source intelligence – розвідка, пошук даних із відкритих джерел). Відповідні публічно доступні відомості можуть бути допустимими доказами в кримінальному провадженні за умови їх

належного закріплення. Для цього уповноваженим особам доцільно оглянути вебсторінки, профілі в соціальних мережах, інші джерела, на які посилалися журналісти, за правилами огляду комп'ютерних даних; надіслати власні запити до державних органів, підприємств та організацій, до яких зверталися розслідувачі тощо;

4) допитати авторів журналістського розслідування як свідків (зважаючи на обмеження, передбачені п. 6 ч. 2 ст. 65 КПК України). Такі особи можуть повідомити дані про виявлення ними ознак кримінального правопорушення, відомі їм обставини кримінально караного діяння, проведені в межах журналістського розслідування заходи, поведінку учасників і фігурантів журналістського розслідування тощо;

5) отримати, оглянути й долучити до матеріалів кримінального провадження речі та оригінали документів, які журналісти готові передати представникам сторони обвинувачення (фото-, відео-, аудіоматеріали, створені журналістами, отримані ними речі та документи тощо). Водночас потрібно обов'язково з'ясувати спосіб отримання журналістами таких об'єктів, допитувати осіб, які їх передавали представникам ЗМІ, перевіряти автентичність відповідних речей і документів, зокрема й призначаючи необхідні судові експертизи;

6) допитати як свідків чи підозрюваних осіб, що брали участь або фігурували в журналістському розслідуванні.

Уповноважені особи повинні в кожному випадку з'ясувати, чи були такі відомості отриманні законно та чи існує кримінальний процесуальний механізм повторного збирання таких даних або легалізації готових матеріалів ЗМІ. Кожен легалізований матеріал журналістського розслідування перед використанням у кримінальному провадженні має оцінюватися щодо його належності, допустимості та достовірності [10, с. 52-53].

2.2. Виявлення ознак колабораційної діяльності під час розслідування інших кримінальних правопорушень. Найчастіше прояви діянь, передбачених ст. 111-1 КК України, виявляються під час розслідування інших проявів колабораційної діяльності. Так на деокупованій території під час досудового розслідування добровільного зайняття громадянином України посади, пов'язаної з виконанням адміністративно-господарських функцій в окупаційній адміністрації держави-агресора (ч. 5 ст. 111-1 КК України), як свідки були допитані підлеглі підозрюваної – особи, котрі займали в тому самому органі посади, не пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій (тобто вчинили діяння, передбачені ч. 2 ст. 111-1 КК України) [11]. Це демонструє можливість отримання інформації про вчинення аналогічних діянь низкою інших осіб під час досудового розслідування діянь одного колаборанта.

Крім того, виявлення колаборантів, котрі вчиняли діяння, передбачені ч.ч. 4 та 7 ст. 111-1 КК України, можливе під час досудового розслідування воєнних злочинів, учинених військовослужбовцями рф. Наприклад, вироком Шевченківського районного суду м. Київ від 22 серпня 2022 року в справі

№ 761/13955/22 обвинуваченого було визнано винним у неодноразовій передачі матеріальних ресурсів збройним формуванням держави-агресора в тимчасово окупованому смт. Гостомель Бучанського району Київської області. Судом встановлено, що вказана особа неодноразово передавала представникам збройних формувань рф будівельні матеріали й паливо, як водій вантажного автомобіля-маніпулятора брала участь в облаштуванні окупантами блок-постів та в обмін на цигарки й алкогольні напої повідомляла їм інформацію щодо місцевого населення, військовослужбовців, представників територіальної оборони, учасників бойових дій, які на той період часу перебували на території смт. Гостомель, а також про розташування Збройних Сил України на території м. Ірпінь [12]. Характер діянь засудженої особи вказує на те, що обставини вчинення нею колабораційної діяльності, вірогідно, були з'ясовані під час досудового розслідування воєнних злочинів, учинених військовослужбовцями рф на території смт. Буча та м. Ірпінь.

Також можливе виявлення ознак колабораційної діяльності під час розслідування інших кримінальних правопорушень: посягання на територіальну цілісність і недоторканність України, державної зради, перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань, злочинів проти власності, учинених в умовах воєнного або надзвичайного стану тощо.

У випадках виявлення ознак діяння, передбаченого ст. 111-1 КК України, під час розслідування інших кримінальних правопорушень, уповноважені особи мають внести відповідні відомості до ЄРДР. Після вирішення питання про підслідність такого провадження доцільно розглянути можливість об'єднання матеріалів оригінального та нового проваджень, якщо існують підстави, передбачені ч. 1 ст. 217 КПК України.

Висновки. Таким чином, обсяг та якість первинної інформації про подію кримінального правопорушення, дані, що будуть внесені до ЄРДР, та порядок дій уповноважених осіб на початку досудового розслідування різняться залежно від джерела такої інформації.

У межах проведеного дослідження на основі опрацювання 100 вироків національних судів та результатів стандартизованого інтерв'ювання 9 практиків, котрі мають досвід розслідування колабораційної діяльності, встановлено що найбільш типовими джерелами вихідної інформації про ознаки колабораційної діяльності є такі. 1. Повідомлення від заявників: 1.1. Повідомлення від осіб, котрі стали очевидцями проявів колабораційної діяльності на територіях, підконтрольних владі України. 1.2. Повідомлення заявників, котрі стали очевидцями проявів колабораційної діяльності на тимчасово окупованих територіях та за межами території України. 1.3. Повідомлення осіб, котрі виявили прояви колабораційної діяльності внаслідок моніторингу ЗМІ, соціальних мереж, інших ресурсів мережі Інтернет. 1.4. Повідомлення від потерпілого. 2. Самостійне виявлення уповноваженими особами ознак колабораційної діяльності: 2.1. Виявлення ознак кримінального правопорушення за результатами моніторингу соціальних мереж, повідомлень ЗМІ (у тому числі російських).

2.2. Виявлення ознак колабораційної діяльності під час розслідування інших кримінальних правопорушень. Кожне з наведених джерел характеризується власним обсягом та якістю вихідної інформації про ознаки кримінального правопорушення.

Вважаємо, що перспективним є подальше опрацювання емпіричних джерел з метою типізації слідчих ситуацій початкового етапу досудового розслідування колабораційної діяльності та формулювання практично-орієнтованих рекомендацій для вирішення таких ситуацій.

Використані джерела:

1. Бондар В. С. Про основи методики досудового розслідування колабораційної діяльності. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. Вип. 3. С. 115-124. DOI : <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.3.18>.

2. Гловюк І. В. Питання доказування за ст. 111-1 кк України: аналіз вироків. *Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму» (21 липня 2022 року, Одеса, ОДУВС)*. С. 28-33.

3. Кішчак Б. І. Особливості доказування злочинів, пов'язаних з колабораційною діяльністю. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2023. Вип. 37. С. 56-61. DOI : <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7934032>.

4. Кузьменко О. В. Особливості криміналістичної характеристики колабораційної діяльності. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. № 1(2022). С. 336-339. DOI : <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.01.60>.

5. Тетерятник Г. В., Мудрецька Г. В., Резніченко Г. С. Актуальні проблеми при розслідуванні кримінальних проступків, пов'язаних з колабораційною діяльністю: методичні рекомендації. Одеса : Вид-во «Юридика», 2023. 40 с.

6. Вирок Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області від 06 грудня 2022 року у справі № 686/20892/22. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107943419>. (дата звернення: 02.10.2023)

7. Вирок Жовтневого районного суду м. Дніпропетровська від 10 липня 2023 року у справі № 201/2039/23. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112097148>. (дата звернення: 02.10.2023)

8. Вирок Шевченківського районного суду м. Чернівці від 09 лютого 2023 року у справі № 727/9539/22. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109146986>. (дата звернення: 02.10.2023)

9. Наші зрадники. NGL.media знайшли 1579 українців, які стали колаборантами. Ось їхні імена. [Електронний ресурс] URL : <https://ngl.media/2023/09/28/nashi-zradniki>.

10. Коваленко А. В. Взаємодія органів досудового розслідування із засобами масової інформації під час збирання, дослідження та використання доказів у кримінальному провадженні. *Криміналістичний вісник*. № 2(2022). Т. 38. С. 48-59. DOI: <https://doi.org/10.37025/1992-4437/2022-38-2-48>.

11. Вирок Бобринецького районного суду Кіровоградської області від 20 вересня 2023 року у справі № 383/426/23. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113586792>. (дата звернення: 02.10.2023)

12. Вирок Шевченківського районного суду м. Києва від 22 серпня 2022 року у справі № 761/13955/22. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106293364>. (дата звернення: 02.10.2023)

References:

1. Bondar, V. S. (2023). Pro osnovy metodyky dosudovoho rozsliduvannia kolaboratsiinoi diialnosti. *Dniprovskiyi naukovyi chasopys publichnoho upravlinnia, psykholohii, prava – Dnipro scientific journal of public administration, psychology, issue 3*, 115-124. Dnipro. [in Ukrainian].
2. Hloviuk, I. V. (2022). Pytannia dokazuvannia za st. 111-1 kk ukrainy: analiz vyrokiv. *Materialy vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Aktualni pytannia kryminalno-pravovoi kvalifikatsii, dokumentuvannia ta rozsliduvannia kolaboratsionizmu» (21 lyppnia 2022 roku, Odesa, ODUVS)*. – *Materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference "Actual issues of criminal-legal qualification, documentation and investigation of collaborationism" (July 21, 2022, Odesa, ODUVS)*, 28-33. Odesa. [in Ukrainian].
3. Kishchak, B. I. (2023). Osoblyvosti dokazuvannia zlochyniv, poviazanykh z kolaboratsiinoiu diialnistiu. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava. Seriya ekonomichna. Seriya yurydychna. – Scientific notes of the Lviv University of Business and Law. The economical series. The legal series*, 37, 56-61. Lviv. [in Ukrainian].
4. Kuzmenko, O. V. (2022). Osoblyvosti kryminalistychnoi kharakterystyky kolaboratsiinoi diialnosti. *Elektronne naukove vydannia «Analitichno-porivnialne pravoznavstvo» – Electronic scientific publication "Analytical and comparative jurisprudence"*, 1, 336-339. Uzhhorod. [in Ukrainian].
5. Teteriatnyk, H. V., Mudretska, H. V. & Reznichenko, H. S. (2023). Aktualni problemy pry rozsliduvanni kryminalnykh prostupkiv, pov'iazanykh z kolaboratsiinoiu diialnistiu: metodychni rekomendatsii. Odesa : «Iurydyka». [in Ukrainian].
6. Vyrok Khmelnytskoho miskraiionnoho sudu Khmelnytskoi oblasti vid 06 hrudnia 2022 roku u spravi № 686/20892/22. *Yedyniy derzhavnyi reiestr sudovykh rishen – Unified state register of court decisions*. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107943419>. [in Ukrainian].
7. Vyrok Zhovtnevoho raionnoho sudu m. Dnipropetrovska vid 10 lyppnia 2023 roku u spravi № 201/2039/23. (2023) *Yedyniy derzhavnyi reiestr sudovykh rishen – Unified state register of court decisions*. N. p. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112097148>. [in Ukrainian].
8. Vyrok Shevchenkivskoho raionnoho sudu m. Chernivtsi vid 09 liutoho 2023 roku u spravi № 727/9539/22. (2023) *Yedyniy derzhavnyi reiestr sudovykh rishen – Unified state register of court decisions*. N. p. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109146986>. [in Ukrainian].
9. Nashi zradnyky. (N. d.) NGL.media znaishly 1579 ukraintsev, yaki staly kolaborantamy. Os yikhni imena. [Electronic resource] N. p. URL : <https://ngl.media/2023/09/28/nashi-zradniki>. [in Ukrainian].
10. Kovalenko, A. V. (2022). Vzaiemodii orhaniv dosudovoho rozsliduvannia iz zasobamy masovoi informatsii pid chas zbyrannia, doslidzhennia ta vykorystannia dokaziv u kryminalnomu provadzhenni. *Kryminalistychnyi visnyk – Forensic Herald*, vol. 38, 2, 48-59. Kyiv. [in Ukrainian].
11. Vyrok Bobrynetskoho raionnoho sudu Kirovohradskei oblasti vid 20 veresnia 2023 roku u spravi № 383/426/23. (2023) *Yedyniy derzhavnyi reiestr sudovykh rishen – Unified state register of court decisions*. N. p. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113586792>. [in Ukrainian].
12. Vyrok Shevchenkivskoho raionnoho sudu m. Kyieva vid 22 serpnia 2022 roku u spravi № 761/13955/22. (2022) *Yedyniy derzhavnyi reiestr sudovykh rishen – Unified state register of court decisions*. N. p. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106293364>. [in Ukrainian].

Kovalenko A., Candidate of Legal sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Justice of Luhansk Educational and Scientific Institute named after E. Didorenko of Donetsk State University of Internal Affairs (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

FEATURES OF DETECTING SIGNS OF COLLABORATIVE ACTIVITY

The article is devoted to highlighting the features of identifying signs of collaborative activity and typification of sources of information about such criminal offenses. The empirical basis of the research was made up of 100 judgments of national courts and the results of standardized interviews of 9 practitioners who have experience in investigating collaborative activities.

The author emphasizes that the volume and quality of primary information about the event of a criminal offense, the data to be entered into the unified register of pre-trial investigations (URPI), and the actions of authorized persons at the beginning of the pre-trial investigation vary depending on the source of such information. It has been established that most often information about signs of collaborative activity is obtained by authorized persons from the applicants' messages or is discovered independently.

Author defines peculiarities of obtaining information from applicants who became eyewitnesses of manifestations of collaborative activity in the territories controlled by the authorities of Ukraine, ones who became eyewitnesses of manifestations of collaborative activity in the temporarily occupied territories and outside the territory of Ukraine, as well as applicants who discovered manifestations of collaborative activity as a result of monitoring the mass media, social networks, other Internet resources. The possibility of entering information about collaborative activities reported by the applicant "from other people's words" into the URPI was considered.

It has been established that the independent detection by law enforcement officers of the signs of acts provided for in Art. 111-1 of the Criminal Code of Ukraine, most often occurs as a result of monitoring social networks and other Internet resources, media reports and during the investigation of other criminal offenses. An approximate procedure for authorized persons to obtain and legalize materials of journalistic investigations and blogs as initial sources of information on manifestations of collaborative activity is proposed.

It is emphasized that the further development of empirical sources for the typification of investigative situations of the initial stage of the investigation of collaborative activities is promising.

Keywords: pre-trial investigation, initial stage, evidence, collaborative activity, URPI, sources of information about a criminal offenses